

JANUAR 5T3

ETÉ BRUNNÉ

Oton Jupaatti

HRAST

Na hribu stal je grad.
Pred njim stoletja je saneval
kroglen hrost.
Čez dan je z goslo senco vej
odeval sirle prečke grajskih vrat,
a pod večer,
ko hladni veter je zavel,
je zalostno o svoji boli pel:

"Ah, zdaj nikomur nisem more
kdatj vrnejo se časi stari?
Kdatj moj se vrne gospodar?"

Olej, stavec je pred njim obstal,
a sam ne ve,
kaj hrastu bi dejal.

Pa prišli mladi so ljecije,
na krampe se oprli,
v orjaka se zazili
ta rekli mu: "Nikoli!"

Oporeta lica v taktu dela
so pesem mu posledajjo pelali:
"Olej, vse prenize..."

Spet zven lopat...,
kjer stal je grad,
je dom mladine.

Ob porganenb domu

V večeru ²⁰¹⁰ slojta ob razvalinah,
srce se krči v bolečinah.

Iti, tu kjer luna zdaj obseva
kup kamenja, tu mese noči je ponila.
Tu trudne, ob zatonu dneva,
naš sleda nočnika je spet združila.
Med piklami v gorah smo živeli -
da: v kamenju vsaki srce jekleneli!
Ta zemlja pikopa naš je naše
prižela za vse čase.

Hi vrag vas oče bratje, ločil prej od nje
dokler prenehala vaše biti ni srce,
In še tedaj,
ko v taktu srca vzhrepetalo je
ste v čase sončne verovali.

Zato solza vas zloj
v solzah nad grobom naše bajte:
Vi ki najvišje ste daritev nam zažgali.
ko so sovražne krogle vas na tla pobile,
noči ni dajte,
da v prsih se sproste vse sile,
da zajtusi bora vihral, divjal,
da vsem povedati bora znal
zakaj je bajten kri, kipečo kri dajal

Noči

V listi temni, oblačni noči nisem mogel zaspati. Ležal sem v postelji ob oknu. Od časa do časa sem se dvignil se operl na komolce in pogledoval na cesto, po kateri so s pentenzplini truščen brzeli namški tanki. Nепrenenoma, kot bi jih sproli bruhal pekli, so vstopale te pošasti iz tene in svetli si z malimi mežikajočimi očmi hrumele proti nam pa zdvele mino, da se je stresala hiša do temeljev in so utrijajoče brzele šipi. Od časa do časa se je bliskovito zasvetilo; iz tene so pošastno vstale hiše in bližnji gozd, dveče jeklene zveri so se zableščale, potem pa je začela svetloba najprej z velikozplinski zamah potegniti s čedalje manjšimi in hitrejšimi udarci pojenali do tja, se niso vedno dalje šence.

niš pvelile v tano.

Da pes vse to doživljal, nikakor nisem
mogel douči tišzga, kar se je dogodilo
zgodilo. Šoj pesa dopolnje - ni bilo poln-
liti. Truditi, jatek in pes je brezprijemno se-
deli na obsejnih korakih in razigali pro-
cinik. Ki ga je imel Franci - najmlajši in mlad
svoj - zmeraj polna žene. Po cepti so še
vrisovali in neli partizani, ljudje so
hodili včasih hrumeš po korakih, v cepti se
je pripravljali aliing ... vse je bilo dopolnje
še tako kot vse dni odkar je razpadla
italijanska vojska. Od tega je konila šest
tednov, a to je bilo že daleč nazaj - kakor
lanjko leto.

Prorokoval pes se tako je bila dopolnje
dejala:

Dones pa tako čudno kobil - jaz ne
vem, kaj to pomeni. Nili zmeraj govoril:
Nenci, pa Nenci, pa Nenci. Tako ne je

ujexilo tisto njeno posmehovanje, da sta se sporeli... Ampak Nemci ni od takrat ne dajejo rino. Ne grejo ni iz glave..."

"Zi, kaj Nemci kakšni Nemci." In je presekal ded, "Naš Miha, ki je komandant, pa že več ve, kot ta baba! Kaj vse je že čvekala!"

Vse to se ni je vrstilo pred očmi. Tada, ko se je zdelo, da je vsega konec, ko so kuroj skozi ženo davele sovražne pošasti.

Ko se je zjutraj stopil čez prag in sem oprezno pogledal okrog hiše, ni je zastala sapa: za hišo se je s pošastno naglico dvigal veliki črn dim, ki je zatemnil vso tisto stran.

"Telo" se je zavrtila skozi okno in strel proti hišam rino sosedovih.

"Poba!" Poklical ni je ded. Stal je pred sosedovo hišo s prazno steklenico v roki, zraven njega pa sosedu Miha.

"Poglejte gori!" Sem pokazal na dim.

Naj gori!" se je neumno zarežal ded in s pijanosti
krvavini očmi gledal dno.

Ma, pa vino pojdi!" Poročil mi je steklenico.

Mo kje so zdaj - Nemci - saj jih ni, nikjer jih
ni!" se je zlovesče hihitala Milka. In ust ji je udarjal
prijad po vinu.

Po cepli pa so se ponovno vozili Nemci.

Po vino pojdi, sem ti dejal!"

V meni se je vse peptiralo. Če bi mi takoj kdo
ukazal zažgati hišo bi jo zažgal. Pograbil sem
steklenico in škel k Šajkovini. Prednja vrata
hite po hite zaple, šel sem skozi zadnja in plan
nil v kuhinjo.

Dejle vino!" sem zasopei dejal ženski in postal
nil steklenico na mizo.

Mo bi ti ga moglo dati. Šel je z Nemci - prosči.
Dva litra mi ga je še ostalo - glej, tole!"

Obmolknil sem in obstal, ona pa tudi. Slišela
je ob raznem številniku in strmele ne vem koso. Tudi
sem se pomaknil, k matoru da bi odšel. Toval

na zem skozi okno spel zagledal listi črni dim.

„Dag ve, kje to gori“ sem zinal,

„Kaj? Kje gori, kje?“ je planila ženska in listi
nisu bila ob neni pri oknu.

„Joj...!“

Nekaj časa je bujila ven, nato se je zmedeno
ozrla po kuhinji.

„Kava naj zdaj gremo - ah konec je vsega!
Ha!“ si je pomislila prva steklenica vina, „pojdi,
beži!“ Steklenica je prasla na tla in se razbila,
ona pa je planila ven in stekla k sosedu. Nekaj
časa niti nima vedel kaj naj stori, nato pa sem
zdrvet cigrov k leti in postavit prazno steklenico
na mizo v veži.

Tisti hip je prisopla notri Senčarica vsa
objokana.

„Kje je teta?“

„Ne vem...“ a prav tedaj je teta vstopila.

„Ufeli so jih vse in popiveli! Našega Francisa,

Pirčevega Jožka ... pod Gorjanci!"

Zbežal sem ven. Jožka da ni več! Jožek da je ustreljen! Pirčev Jožek, ki je še včeraj dopoldne sedel ob meni na občestnem kavarsu. Smejati se je še, revež, kož zmeraj - zdaj pa leži s prebito glavo iz z odprtini usli!

A Nemci! Kdaj jih bom videl, da ne bodo hodili več tako pokonci, s zavrhajinimi rokami s poštrani čepicami in do zob oboroženi! In s temi motorji, s sovainimi motorji! Mendá nikoli.

A vendar... ali sme ostati tako...?"

Žvečer, ko sem spet bedel na postelji, sem spet v duhu videl vse, kar se je ta dan zgodilo. Nemških kolon ni bilo več.

A ljudi partizanov ni bilo več - nikjer nobenega. Zdelo se je, da je vse propadlo. Tisti, ki so pred včerajšnjim še z veseljens streljali v zrak, so se zdaj prilepili domov brez pušk, odmetali in

zakopali italijanske vojaške čunje in se popirali.
Drugi pa so se razbežali - izplašili so. Govorilo se
je, da so vse pobili. V mestu pravijo, da je polno
kešev.

Nezgodna se ni je začelo, da pišim hojo na
cesti. Dvigal sem se, pogledal skozi okno in zagle-
dal storoj neštih se pomakajočo kolono pešcev.
Vzdrpjal sem. Pešci! Spet gredo a zakaj pešci?
Zakaj se bo začelo...

Quil sem poklicali teta, pa je tisti hip potkalo
na okno težne sobe. Strpel se je vrtax.

Travica! je zaklical zvonilni glas zunanji
keto pa je!

De se poroč!

Si ti Tone! Teta je vrtax ura polikovala
projejo čisto da se vrtax ist drugi.

Čeprav! V rtaxu je bilo za piko oblačeno in
stanka k pešcem.

Dobro vrtax! se je odpravilo na vrtax

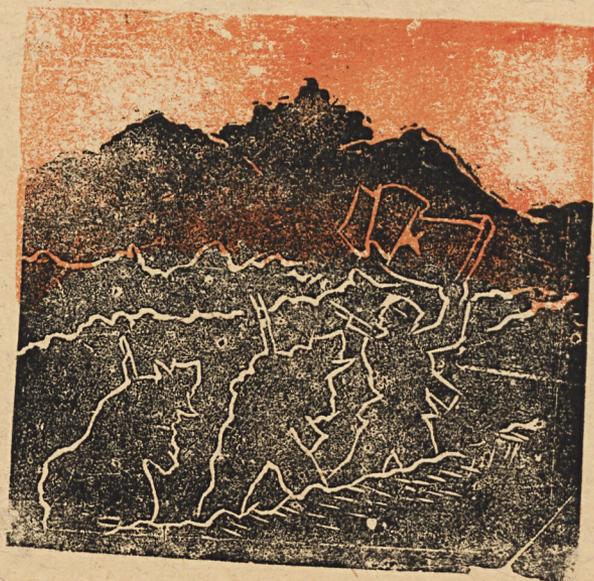
Tose! Slušaj sem bolj kot videl kako se mi
je vroča črna snov. Prišla sta noter.

„Križ božji, pa se pušilo!“

„Daj mi hitro če znaš kaj pri roki - rudi
se mi!“

„Kako? Kava se ti rudi, kava? Zdaaj si doma!“

„Poglej!“ je pokazal na kolono zrušaj iz
prizidavil: „Gremo napredaj mesto!“

Kako siromasnosti bilo vse naše in bodočih
naših rodov življenje brez tega svetlega,
slikovitega, ognjenega sporočila od tanglej,
ki ga vsa naša duhovnost prejemata iz de-
la Otona Župančiča

Josip Vihar - kritična portretna
študija o Otonu
Župančiču.

POLNOČI

Opolnoči, opolnoči

pijasi glas kriči

odpri, odpri, odpri.

(Prijeteljevega očeta je
ubila „Črna roka“...!)

V postelji mati

iz šest otrok zajeci,

zajeci v tegobno noč -

njih glas prebresa kosti...

Oče je bled kakor smrt...

žena, dvoji naj grez odpreti

Postava zavila v bel prst,

bula ob duri-

v polnočni uri,

žena, dvoji naj grez odpreti!

Horilske strasti
pijana pošast -

kriči:

„Odpri, odpri, odpri!“

šel je - odpri je otvri -
oče šesterih otrok...

Strel je zalajal iz puške -
v niši tlenje iz jok...

Mali Sašo:

DVOJE PESTI

Stari Bolte je živel v vasi kol izobčarjev. Ljudje po se ogibali, hudobni jeziki potvezli o njem vse nemogoče stvari. Resnica pa je bila ta v tistem, da je ob stovski delavcev iz bližnje tovarne pobiral pri k velik denar in živila in je mogel župnik s tremi pridigami zabiti kmetov v glave, da so delavci, ki stankajo, Bogu najbolj odpujani. Bolte pa, ki z najvišji navezuje slike kršitelj božjih in cerkvenih zakonov. Bolte je bil razsoč le ob zadnji pridigi. Tokrat se je župnik hudo razburil, živčeno je mahal z rokami in kričal. Bolte je z zamislivim obrazom zapustil cerkev. K vsaki ga od takrat ni bilo več, hodili so le njegovi otroci, ker je mali tako hotel. Bolte temu ni ugovarjal.

Mnogokrat pa je zahajal v torarno. Ležala je v
dolini, pol urehoda od vasi. Bollela je bolela,
ker so bili delavci vroči in celo. Imenovali so jih
male busarje. Toisi naprednjak jim je bil Bolte.
Teško jim je dopovedovati, da temu ni tako, da se
kvartom prav tako godijo krivice.

Kmalje o delavcih niso hoteli kaj reči.
Večeli so, da živijo v gorah, lesonih bajtah črni-
ni od vlage, s konični otrok, in da vsi skupaj
stanoje.

Ob starki so čutili z njimi neko usmilje-
ljenje, nekako solidarnost; brez nejevolje je zarje
vsak nekaj prizakal. Ob županiških besedah pa
so se poluhali. O starki in Bolletu ni nihče ni u-
pal več govoriti. Trgovec Schummer, prihuljen
nenaškutan ter županov in županov očji prijatelj,
svetovalec, je dvignil sedaj glavo višje. Bollelo-
vega otroka, ki je prišel v trgovino po pol, je
šuno so spodili.

Bolletu in beračim delavskim projektom ne

kmetov tiho spoštovalje.

Bolte si je pri njem izposojal knjige. Študiralo jih je prebralo, posebno pozimi, ko je imel več časa. Večkrat je sredi branja prestol, se uporno zastirnel v strop in stiskal prave velike, močne pesti s trdnimi korakovi je hodil po tleh, oči so mu čudno sijale. Otroke je jekal v naročje in jima pravil: "Vrednički, vi morate nekdoč jesti boljši kruh."

Ljudje so slutili, da se zgrinja nad njim nekaj temnega, strašnega. V tovarni so zapili več delavcev.

Otroci, so prišli, so pravili, da hočejo Nemci napasti Jugoslavijo, to pa zato, ker bi radi vladali drugim, vsi so juna bi izerali žlača rasti. Med kmeti in delavci se je šušljalo, da je vojna skoro nezbežna. Slutili so mobilizacijo.

V tistih dneh je nekadomo zmogkato Bolteta in učitelja. Bolteta in učitelja so pripravili danu, da se vrneta v domovino. Bolteta in učitelja

Župnik iz Schunamer, da so morda pusto opu-
stali očeta pa uklekali iz oči. Na to se
je Schunamer hotel v svoji tvojini le malo
odjemalec. Župnik pa je moral v postilni
največkrat sedeti sama. Kmetje so ju gledali
s sidilni pogledi.

Župnik je na pričati povedal, da j
čudno. Kmetje so niso prav razumeli. Zdelo
se jim je, da komaj pričakuje. Nečisto
Vaa se je zavrila v pričakovanje.

(Dolje prihajajo)

Over